

Katılımcı Bütçe Anlayışının Üniversite Bütçeleri Açısından Uygulanabilirliği: Uşak Üniversitesi Üzerine Bir Araştırma* *Applicability of Participatory Budget Understanding in terms of University Budgets: A Research on Uşak University*

Mustafa TAYTAK

Dr. Öğr. Üyesi, Uşak Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, mustafa.taytak@usak.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0987-1123>

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Geliş: 22 Ocak 2019

Düzeltilme Geliş: 23 Şubat 2019

Kabul: 14 Mart 2019

Anahtar Kelimeler:

Katılımcı bütçeleme, Katılımcı demokrasi, Özel bütçeli kuruluşlar, Yönetişim

© 2019 PESA Tüm hakları saklıdır

ÖZET

Katılımcı bütçeleme; yerel yönetim bütçeleri noktasında vatandaşların, doğrudan ya da dolaylı olarak bütçenin hazırlanmasına, uygulanmasına ve uygulama sonrası denetimlere, özgür iradesi ile katılmasını ifade eden bir anlayıştır. Katılımcı bütçe uygulamaları, esas itibarıyla yerel yönetim bütçeleri üzerine inşa edilmiş olan bir yapıya sahiptir. Bu çalışma, özel bütçeli kuruluşlar içerisinde yer alan kamu üniversitelerinde katılımcı bütçe anlayışının uygulanabilirliğini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu kapsamda çalışma grubu, Uşak Üniversitesi'nin dış paydaşlarından birisi olan ve 2018-2019 Eğitim Öğretim yılı içerisinde öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır.

Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmış ve elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Görüşme formu oluşturulurken alanında uzman olan kişilerden yardım alınmış, pilot uygulamalar yapılmış ve yine alanında uzman olan kişilere danışılarak görüşme formuna son şekli verilmiştir. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde elde edilen veriler incelendiğinde, üniversitelerde katılımcı bütçe anlayışının uygulanabilir olduğu; bunun sonucunda kurumlarda iyi yönetim ve katılımcı demokrasi anlayışın yerleşmesine katkı sağlayabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 22 January 2019

Received in revised form: 23 February 2019

Accepted: 14 March 2019

Keywords:

Participatory budgeting, Participatory Democracy, Special budget organizations, Governance.

© 2019 PESA All rights reserved

ABSTRACT

Participatory budgeting; It is an understanding that the participation of citizens in the budget of local government, directly or indirectly which expresses the free participation of the budget in preparation, implementation and post-implementation audits. Participatory budgetary practices have a structure built mainly on local government budgets. This study was carried out in order to determine the applicability of participatory budget understanding in public universities in special budget administrations. In this context, the study group is one of the external stakeholders of Uşak University and who consists of students studying in the academic year 2018-2019.

Qualitative research method was used in the study. In the collection of data, semi-structured interview forms developed by the researcher were used and descriptive analysis technique was used to analyze the data. While the form was developed, the pilot study was undertaken and the experts opinions was collected. After that procedures, the development of the form was completed. When the data obtained from the interviews with the students are examined, it is found out that the participatory budget approach is applicable in universities. As a result, it can be concluded that good governance and participatory democracy can contribute to the establishment of institutions.

* Bu çalışma 14-17 Şubat 2019 tarihlerinde Yalova-Türkiye'de düzenlenen "4th International Scientific Research Congress"de sunulmuş olan çalışmanın genişletilmiş halidir.

GİRİŞ

Kamu kurum ve kuruluşları açısından baktığımızda bütçeleme faaliyeti, temel bir muhasebe faaliyeti olmasının yanında kamu kaynaklarının elde edilmesi ve kullanılması hususunda yol gösterici, planlayıcı ve etkinliği arzulayan bir özelliğe sahiptir. Bu bağlamda bütçeleme sürecinde mali disiplin, hesap verilebilirlik, mali saydamlık gibi kavramlar önemli hale gelmektedir. Bunu sağlamanın önemli unsurlarından birisi de katılımcı bütçeleme yöntemidir.

Katılımcı bütçeleme; kamu gelir ve giderleri noktasında iç ve dış paydaşların kendilerini doğrudan ilgilendiren konularda söz sahibi olmasını, bütçenin hazırlanması, uygulanması ve uygulama sonrasında kendi fikirlerinin de bütçe üzerinde yansımaları sağlayan bir yöntemdir. İlk defa Brezilya'nın Porto Alegre kentinde uygulama alanı bulan bu yöntem, kentte yaşayan yoksulların durumlarının iyileştirilmesi ve meydana gelen yolsuzlukların giderilmesi amacıyla yöre halkının doğrudan bütçeleme sürecine katılımını sağlayan bir uygulamadır. Günümüz itibarıyla çeşitli ülkelerde yerel yönetim bütçelerinin hazırlanmasında söz konusu benzer amaçların gerçekleştirilmesine yönelik katılımcı bütçe ile ilgili uygulamaları ve akademik çalışmaları görmek mümkündür. Ancak katılımcı bütçe uygulamasına yönelik özel bütçeli kuruluşlar arasında yer alan devlet üniversiteleri üzerine herhangi bir uygulama olmadığı gibi çok az sayıda akademik çalışmaya rastlanılmıştır.

Netice itibarıyla bu çalışma ile özel bütçeli kuruluşlar arasında yer alan devlet üniversitelerinde katılımcı bütçe anlayışının uygulanabilirliği araştırılmıştır. Çalışmada, öncelikle katılımcı bütçeleme ile ilgili teorik kavramlara yer verildikten sonra literatür incelemesi yapılmıştır. Daha sonra katılımcı bütçe anlayışını benimseyen bazı ülkelerden örnekler verilmiştir. Son olarak da devlet üniversitelerinde katılımcı bütçe anlayışının uygulanabilir olup olmadığı, Uşak Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerin katılımcı bütçeleme ile ilgili algılarını ve düşüncelerini tespit etmeye yönelik yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde ise betimsel analiz tekniğinden yararlanılmıştır.

1. Katılımcı Bütçeleme Kavramı

Bütçe kavramı olarak, Latince kökenli olup "Bulga" kelimesinden türemiştir. Zaman içerisinde Fransızca'da "Bouge", "Bougette" kelimeleriyle ifade edildikten sonra İngilizcede "Budget" şeklini alarak günümüzdeki anlamıyla kullanılmaya başlanmıştır. Bugünkü anlamda bütçe; devletin gelecekteki belirli bir döneme ilişkin gelir ve gider tahminlerini içeren, bunların yürütülüp uygulanması için parlamentonun yürütme organına yetki ve izin veren bir kanun olarak ifade edilmektedir (Tügen, 2018:1).

Katılımcı bütçe ise bütçe sürecine halkın katılımını gerçekleştirerek, kamu harcamalarında vatandaşın söz sahibi olmasını ve kamu kaynaklarının vatandaş istekleri doğrultusunda yönlendirilmesi şeklinde ifade edilebilir. Ancak literatüre baktığımızda katılımcı bütçeleme için kabul edilmiş genel bir tanıma rastlamak mümkün değildir. Diğer bir ifadeyle politik veya bilimsel olarak yerine getirmeleri gereken asgari kriterleri açıklayan bir tanıma rastlanılmamıştır.

Genel olarak baktığımızda katılımcı bütçeleme, vatandaşların kamu maliyesine ve/veya kamu kaynaklarının tahsisine katılımına izin verilmesi olarak ifade edilebilmektedir. Bununla birlikte katılımcı bütçe anlayışının beş kriteri daha bünyesinde barındırması gerektiği söylenebilir. Bunlar (Sintomer ve diğ., 2008);

i) Katılımcı bütçeleme; finansal / bütçe süreçlerinin tartışılmasını içermeli, sınırlı kaynak boyutuyla ilgilenmelidir,

ii) Katılımcı bütçeleme süreci, mahalle düzeyinde değil de yönetim ve kaynaklar üzerinde bir miktar güce sahip olabilecek bir bölgede yürütülmelidir,

- iii) Katılımcı bütçe sistemi yıllar boyunca tekrarlanan bir süreç olmalıdır,
- iv) Bazı kamuoyu görüşmelerine vatandaşların da aktif olarak dâhil olduğu özel toplantılar ve forumlar düzenlenmelidir;
- v) Sürecin sonunda hesap verilebilirlik ilkesinin de işlerlik kazandırılması gerekmektedir.

Katılımcı bütçe anlayışı ise, katılımcı esaslara göre yürütülen ve demokratik unsurların ön planda olduğu bir bütçe yapısını ifade etmektedir (Özen ve Yontar, 2009: 283). Bu bağlamda katılımcı bütçe anlayışı ile iyi yönetim ve katılımcı demokrasi arasında organik bir bağın olduğu söylenebilir. Ayrıca, katılımcı bütçe uygulamalarının, katılımcı demokrasi ve iyi yönetiminin sağlanması açısından son 15 yılda en başarılı katılım araçlarından birisi olduğu da görülmektedir (Sintomer ve diğ., 2008). Zira bütçeleme sürecinin etkili ve verimli olabilmesi, bütçe yapımcılarla iç ve dış paydaşlar arasında direk, bağımsız ve dürüst bir iletişimin kurulmasına bağlıdır (Horngren ve diğ., 2006; 234).

Katılımcı demokrasi, “demokrasi” ve “yerleşme” arasında oluşan bağı açıklayan ve hatta bu bağı güçlenmesini sağlayan bir ifadedir. Bu bağlamda katılımcı demokrasi, demokrasinin gelişmesine ve derinleşmesine katkıda bulunan yenilikçi bir karar alma süreci olarak da ifade edilebilecektir. Katılımcı demokrasi anlayışının katılımcı bütçeleme bakımından önemi ise, “katılım”, hesap verebilirlik”, “saydamlık”, “iyi yönetim” gibi yeni yönetim anlayışlarının uygulanmasına katkı sağlamasıdır (Sakinç ve Aybarç Bursalıoğlu, 2014:1-2). Ayrıca paydaş teorisi, paydaşların yönetime dâhil edilerek ihtiyaçların doğru tespit edilmesini sağlamanın yanında, yönetim ve karar verme süreçlerinde hesap verilebilirliği, memnuniyet düzeyinin maksimize edilmesi ve kaynakların etkin kullanımı konusunda da olumlu sonuçların alındığını ifade etmektedir (Flak ve Rose, 2005:643; Acerete ve diğ., 2010:785).

Özel bütçeli kuruluşlar arasında yer alan devlet üniversitelerinde katılımcı bütçe uygulamasının hayata geçirilmesi ve katılımcı bütçe uygulamalarında etkinliğin sağlanabilmesi, iç ve dış paydaşların hem kararların alınması aşamasında hem de uygulama aşamasında bütçe sürecine dâhil edilmesi ile gerçekleştirilebilecektir. Ancak burada karşımıza çıkan en önemli problemlerden birisi, kaynakların kıt, isteklerin ise sonsuz olması durumudur. Bu bağlamda kaynakların tamamının değil de belirli bir kısmının katılımcı bütçeleme anlayış kapsamında değerlendirilmesinin, kaynakların etkin ve rasyonel kullanılması adına daha doğru bir adım olacağı düşünülmektedir.

2. Katılımcı Bütçelemenin Tarihsel Gelişimi

Brezilya’da, 1985 yılından itibaren, sivil demokrasiye geçiş için önemli adımlar atılmıştır. Ancak söz konusu dönem içerisinde yerel yönetimlerde geleneksel uygulamalardan vazgeçilemediği, sosyal dışlama ve yolsuzluk olaylarının hâkimiyetini sürdürdüğü görülmüştür. Bu bağlamda katılımcı bütçeleme; 1990’lı yılların başında, demokratik gelişmenin önünde engel olarak görülen bu uygulamalara son vermek, mevcut demokrasiyi geliştirmek ve derinleştirmek amacıyla Brezilya’nın Porto Alegre şehrinde ortaya çıkmış olan bir anlayıştır (Abers 2000; Avritzer 2002; Wampler ve Avritzer 2004).

1990’lı yıllarda Porto Alegre, yoksulluk, temel hizmetlere erişim, gelir dağılımındaki adaletsizlik gibi konularda önemli farklılıkların yaşandığı bir şehir olarak dikkat çekici bir konumdaydı. Bu nedenle şehirdeki sivil toplum kuruluşları, siyasi parti temsilcilikleri ve yerel yönetim birimleri katılımcı bütçeleme ile ilgili fikirlere, değerlere ve kurallara tevecüh göstererek katılımcı bütçeleme anlayışının gelişmesine katkı sağlamışlardır (Wampler, 2007:23).

Örneğin; “şehir nüfusunun üçte biri kentin eteklerinde izole olmuş gecekondu mahallelerinde yaşamını sürdürürken, ulaşım eksikliği, temiz su, sıhhi tesisat, sağlık tesisleri ve okullar gibi kamu olanaklarından yoksun bir konumda yer almaktaydı (Stewart ve diğ., 2014:197). Takip eden yıllar içerisinde katılımcı bütçeleme uygulaması ile birlikte Porto Alegre şehrinde maddi ve sosyal başarılar elde edildiği görülmüştür. Örneğin,

vatandaşların yaşam kalitesinin arttırılmasına yönelik gerçekleştirilen örnek bir olayda; “1988 yılında toplam hane halklarının % 75 kanalizasyon ve su bağlantı hizmetlerinden yararlanırken, 1997’ye gelindiğinde bu oranın % 98’e çıktığı görülmüştür. Bunun yanında katılımcı bütçe uygulamaları neticesinde Porto Alegre şehrindeki kamu konutları sayısında, okul sayısında ve kentin sağlık ve eğitim bütçelerinde de iyileşmeler olduğu gözlemlenmiştir (Bhatnagar ve diğ., 2). Bu bağlamda, Brezilya’da 1990’lı yıllardan itibaren katılımcı bütçenin etkin bir şekilde uygulandığı ve olumlu sonuçların alındığı söylenebilir (Ergen, 2012: 325). Katılımcı bütçeleme uygulamalarının Porto Alegre’de göstermiş olduğu başarılarının ardından diğer Brezilya şehirlerinde ve komşu Güney ve Latin Amerika ülkelerinde de benzer çabalar sarf edilmiştir (Lerner, 2011:30).

Brezilya dışında Avrupa’da da katılımcı bütçe uygulamalarına baktığımızda, 1994 yılında İtalya’da Grottammare, 1996 yılında İngiltere’de Salford, 1998 yılında Almanya’da Monchweiler kentlerinde katılımcı bütçe uygulamalarına rastlamak mümkündür (Sakınç ve Aybarç Bursalıoğlu, 2014: 5). Örneğin İspanya’nın Zaragoza kentinde 2010 yılında bilişim sistemleri aracılığıyla toplumun aktif katılımını teşvik etmek için bütçenin kültürel mi yoksa spor faaliyetleri için mi harcanması gerektiği konusunda oy kullanmaları istendiğini görmekteyiz (Jiménez, ve diğ., 2006).

Kanada’daki katılımcı bütçe örneklerine baktığımızda ise şehir düzeyinde değil de daha çok sınırlı sayıda kurum bütçesinde (örneğin; bir kamu konut otoritesi) ve kurumlarda (örneğin; bir okul) uygulamalarının olduğunu görmekteyiz. Kanada yapmış olduğu katılımcı bütçeleme uygulamalarının çoğunda başarı sağlamıştır. Söz konusu ülkede, katılımcı bütçe uygulamalarını altyapıdan ziyade hizmetlere odaklanarak gerçekleştirdikleri görülmektedir. Bu bağlamda katılımcı bütçe programının, sınırlı tüketici taleplerinin ötesinde, yerleşik ihtiyaçlara nasıl cevap verebileceğini gösteren örnekler yer almaktadır. Netice itibariyle Kanada deneyimi, diğer yerel bölgelerde bulunanlardan belirgin bir şekilde farklı bir yapıya sahip olduğu söylenebilir (Baiocchi ve Lerner, 2007: 10-11).

3. Literatür Çalışması

Katılımcı bütçe anlayışı yukarıda da ifade edildiği gibi kamu kurum ve kuruluşların bütçeleme süreçlerine iç ve dış paydaşların katılımını amaçlayan bir anlayıştır. Bütçe ile ilgili alınacak kararlarda iç ve dış paydaşlarının görüşlerinin alınmasıyla katılımcılık ve iyi yönetişimin sağlanmasına yönelik önemli bir adım atılmış olacaktır. Bunun yanında katılımcı bütçe anlayışının kamu kurum ve kuruluşlarına yerleşmesiyle beraber hem kurum hem de paydaşlar açısından (sunulacak olan hizmetlerin önceliklendirilmesi, kendini kurumun bir parçası olarak görme, kuruma sahip çıkma, kaynakların etkin ve verimli kullanılması gibi) birçok önemli avantajların sağlanmasına vesile olacaktır.

Katılımcı bütçeleme ile ilgili literatürdeki araştırmalar incelendiğinde, genellikle yerel yönetim bütçeleri açısından konunun ele alındığı görülmüştür. Örneğin; Özen ve Yontar (2009) yapmış oldukları çalışmada, demokrasi yaklaşımının terminolojik açıdan incelemesi yapılarak, mali açıdan yansıması olan katılımcı bütçeleme anlayışı hakkında bilgiler vermişlerdir. Daha sonra dünyada ve Türkiye’de katılımcı bütçeleme anlayışının ne düzeyde uygulanmaya çalışıldığı üzerinde durulmuştur. Çalışmada, katılımcı bütçe anlayışının katılımcı demokrasinin tesis edilmesi açısından önemli bir role sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sakınç ve Aybarç Bursalıoğlu (2014) ise yapmış oldukları çalışmada, katılımcı bütçeleme deneyiminden ortaya çıkan olasılıklar ve modelleri Türkiye açısından tartışmışlardır. Çalışma kapsamında katılımcı bütçe uygulamaların yerel yönetim, sivil toplum ve özel sektör arasında bir köprü oluşturduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda sosyal politika önceliklerinin belirlenmesinde, daha kaliteli hizmet sunumunun gerçekleştirilmesinde, desantralizasyon sürecinin arttırılmasında, yozlaşmanın azaltılmasında, bilgi paylaşımının ve şeffaflığın arttırılmasında katılımcı bütçe uygulamaların önemli bir role sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir diğer çalışmada Gergerlioğlu ve Dibo (2017) son yıllarda yerel yönetimler bağlamında katılımcı bütçeleme

uygulamalarında yaşanan gelişmelerin, farklı Avrupa ülkeleri ve Türkiye açısından ele alınarak ihtiyaç duyulan katılımcı organların oluşturulması ve bu organların kamu harcama süreçlerine aktif katılımlarının sağlanması gerektiğini vurgulamışlardır.

Stewart ve diğ. tarafından (2014) yapılan çalışmada ise, Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulanan, Chicago Eyaleti'ndeki 49'uncu semte ait, ilk katılımcı bütçe deneyiminin ön incelemesi ele alınmıştır. Bu çalışma neticesinde katılımcı bütçe uygulamaları kapsamında "vatandaşlara, belediye bütçe projelerini belirleme yetkisi verilmesi halinde standart uygulamalardan çok farklı sonuçların ortaya çıktığı" ifade edilmiştir.

Sześciło (2015) ise yaptığı çalışmada, Polonya'da farklı büyüklüğe sahip dokuz belediyede uygulanan katılımcı bütçe modelinin analiz sonuçlarını kapsamlı bir şekilde sunmaktadır. Polonya'da yaygın bir şekilde kullanılan modelin, vatandaşların yerel bütçeler üzerinde doğrudan etkilerini garanti eden yarı referanduma dayandığını göstermektedir. Söz konusu modelde "katılımın, yerel bütçelerin küçük bir kısmı ile sınırlı olduğu ve halkın stratejik konulardaki görüşlerine yer verildiği" ifade edilmektedir.

Çam Tosun ise (2016) Türkiye'deki devlet üniversitelerinde üniversite/fakülte yöneticilerinin ve üniversite bileşenlerinin (öğrenci, öğretim üyesi ve idari personel) katılımcı bütçe anlayışı konusundaki görüşlerini ortaya çıkarmaya yönelik bir çalışma yapmıştır. Bu çalışma sonucunda, katılımcıların büyük bir kısmının, üniversitede katılımcı bütçe uygulamasının yararlı olacağını ifade ettiğini belirtmiştir.

Çobanoğulları ve Yereli (2017) tarafından yapılan çalışmada ise, katılımcı bütçe uygulaması katılımcı demokrasi özelinde ele alınarak, katılımcı bütçeleme süreci hakkında bilgiler verilmiştir. Daha sonra, dünyadaki katılımcı bütçe örnekleri üzerinden hareketle "katılımcı bütçelemenin, kamu kaynaklarının etkin kullanımında, kaynak tahsisinde, hizmet sunumunda şeffaflığın artması ve katılımcı demokrasinin daha da güçlenmesini sağlayan bir araç olduğu" ifade edilmiştir. Ayrıca çalışmada, başarılı bir katılımcı bütçeleme için temel kriterin, vatandaşların ve diğer paydaşların sistem içerisine en erken aşamada dâhil edilmesi olduğu ifade edilmiştir.

Çakır ve Kayalıdere (2018) tarafından yapılan çalışmada ise, kent konseyi üyelerinin katılımcı bütçe açısından yapılan işlerde ve alınan kararlarda önem düzeylerinin farkında olup olmadıklarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda çalışma kapsamında Manisa Yunusemre Belediyesi Kent Konseyi üyeleri üzerinde anket çalışması gerçekleştirilmiş, elde edilen veriler SPSS programı kapsamında Kruskal-Wallis H testi ve ANOVA testi ile analiz edilmiştir. Çalışma neticesinde, hangi hizmetlerin sunulacağı ve önceliklendirmesinin nasıl yapılacağı konularında yerel katılımın en önemli uygulaması olan kent konseyinin, kaynak kullanımında etkinliği artırıcı etki yapabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Literatürde katılımcı bütçe algısına yönelik çalışmalara da rastlandığı söylenebilir. Bu çalışmalarından bazıları şu şekildedir. Örneğin; Dağlı (2017), yapmış olduğu çalışmada, katılımcı bütçelemeye ilişkin yöneticilerin tutum ve algılarını analiz etmiştir. Çalışma sonucunda katılımcı bütçelemenin uygulanabilirliğinin yöneticilerin tutum ve davranışlarına göre değişiklik gösterebileceğine ulaşılmıştır. Yıldız ve Alkan ise (2017), çalışmalarında Kütahya Dumlupınar Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerin bütçe algılarını katılımcı bütçe perspektifinden ölçmeye çalışmışlardır. Çalışmada, frekans analizi, faktör analizi, korelasyon analizi ve regresyon analizinden yararlanılmış olup, katılımcı bütçe uygulamalarıyla ilgili beklentiler ve şeffaflık sürecinin geliştirilmesine yönelik çalışmaların, kişilerin kamu gelir ve harcamalarıyla ilgili bilgilere kolayca ulaşarak bütçe uygulamalarına ilişkin hesap verebilirlik algısının gelişmesine katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

4. Dünyada Katılımcı Bütçe Modelleri

Katılımcı bütçeleme anlayışı 1990'lı yılların başlarında önce Latin Amerika'da yayılmaya başladı ve daha sonra dünya genelinde kabul gören bir anlayışa kavuştu. Bu bağlamda bu

bölümde katılımcı bütçelemenin beşiği kabul edilen Porto Alegre örneği ile bazı ülkelerdeki uygulama örneklerine yer verilecektir.

4.1. İlk Katılımcı Bütçe Örneği: Porto Alegre

Katılımcı bütçeleme, 1980'lerde Brezilya'da ortaya çıktığında, ülke diktatörlükten demokrasiye geçiyordu ve dünyadaki en büyük gelir uçurumuna sahip ülke olarak tanımlanıyordu. 1988'de kabul edilen yeni Anayasa çok ilericiydi ve vatandaşların katılımına açtı, ancak siyasi sistem, yolsuzluk ve kayırmacılık üzerine kurulu olduğundan yeni Anayasa beklentileri çok karşılayamamıştı. Rio Grande do Sul eyaletinin başkenti Porto Alegre ise merkezi hükümete karşı daima muhalif bir duruş sergilemiştir (Avritzer, 2002).

Porto Alegre'deki katılımcı bütçeleme modeline bakıldığında ise kurumsal bir gelişme göstermiş olduğu söylenebilir. Buradaki katılımcı bütçelemenin temelinde, vatandaşlara kamu düzeyinde para tahsisi, yerel düzeyde doğrudan karar verme gücü, şehir düzeyinde ortak karar verme gücü ve her düzeyde gözetim rolüne sahip bir anlayış hâkimdi. Porto Alegre şehrindeki katılımcı piramidin üç seviyesi olduğu söylenebilir. Bunlar; mahallelerde herkese açık olan meclisler, meclislerde ve ilçelerde delege katılımını önemseyen konseyler ve şehir düzeyinde genel katılımcı konseylerdir (Sintomer ve diğ., 2014:32).

Porto Alegre'deki katılımcı bütçe deneyiminin en önemli başarılarından birisi sosyal adalet ilkesinin somutlaştırılmış olması ve devam eden zorluklara rağmen şaşırtıcı derecede olumlu sonuçlara ulaşılmış olmasıdır. Bunun yanında diğer önemli özelliklerine baktığımızda ise, 2002 yılı itibarıyla 17.200'den fazla kişinin katılım göstermesi ve katılımcıların büyük bir çoğunluğunun gelir seviyesi düşük olan kadın ve gençlerden oluşmuş olmasıdır (Fedozzi, 2000). Ayrıca Porto Alegre'deki katılımcı bütçeleme ile kayırmacı yapıların büyük ölçüde üstesinden gelinmiş ve siyasi sistem ile sivil toplum arasındaki ilişkiler önemli ölçüde iyileştirilmiştir (Avritzer, 2002). Diğer önemli bir hususta kamu yatırımlarının dezavantajlı konumda olan bölgelere yeniden kanalize edilmesi ve katılım sürecinde karar verilen yatırımların gerçekleştirilmiş olmasıdır (Mororo, 2009).

Porto Alegre'deki katılımcı bütçeleme uygulamalarının zayıf noktası ise yıllık yatırımlara odaklanıp uzun vadeli yatırımların göz ardı edilmiş olmasıdır. Diğer bir ifadeyle, uzun vadede sürdürülebilir olmayan (bakım ve maaş gibi) harcamalara odaklanıp sermaye stoku üzerinde pozitif etkisi olabilecek uzun vadeli getiriye sahip yatırımların dikkate alınmamış olmasıdır. Bu sınırlamalara rağmen, Porto Alegre, katılımcı bütçelemede en önemli uluslararası referans olmasının yanında, uygulama açısından en etkileyici deneylerden birisi olarak da karşımıza çıkmaktadır (Sintomer ve diğ., 2014:33).

4.2. Avrupa'da Katılımcı Bütçeleme

Portekiz'de Adam Standring, katılımcı bütçe anlayışını halkın ilgisini çekmenin yeni bir yolu olarak görmüştür. Standring (2014) katılımcı bütçe uygulamalarının, vatandaşların politikaya katılmaları ve yerel toplulukların fark yaratmalarına fırsat verecek yeni, açık ve ilgi çekici bir yol olduğunu savunmuştur.

Portekiz'de katılımcı bütçe uygulaması 2008 yılında başlamıştır. Lizbon belediye meclisindeki bir grup teknisyenin, Brezilya'daki benzer projelerin başarısına baktıktan sonra, belediye bütçesinin bir kısmının popüler girişimler için ayrılmasını önermişlerdir. Söz konusu teknisyenler tarafından hazırlanan kapsamlı bir çalışmayla katılımcı bütçe uygulamalarının hem halkın katılımını artırmanın hem de ihtiyaçlarını daha iyi anlamının bir yolu olabileceğine, uzun ve tartışmalı bir süreçten sonra politikacıları ikna etmesiyle süreç başlamış oldu (Standring, 2014). Daha sonraki süreçlerde katılımcılığı sağlamak üzere e-katılımcılık uygulamaları Portekiz'de geniş yer bulmaya başladı. Bu sayede vatandaşların aktif olarak sokak ya da mahalle yönetimlerinde yer almalarına fırsat verilmiş oldu. Aynı zamanda e-katılım uygulamaları vatandaşlara

olası sorunları ve olayları rapor ederek yetkilileri yönlendirme olanağı da sağlamış oldu (Baltina ve diğ., 2015:36).

İspanya da katılımcı bütçe uygulamalarında başarı göstermiş olan bir Avrupa ülkesidir. İspanya'nın Sevilla kentinde yaşayan halk, 2004'ten itibaren yerel hizmetlerin sunumunda söz sahibidir. Sevilla'da uygulanan katılımcı bütçe uygulamalarında vatandaşlar, tercihlerini mahalle meclislerinde ve/veya internet ortamında açılan bir portal üzerinden, seçilmiş bütçe temsilcilerine iletmektedirler. Bütçe temsilcileri ise bu istekleri belediye yetkilileri ile paylaşarak, vatandaşların bütçe sürecine katılımını sağlamaktadırlar (PBP, 2016). Sevilla'da katılımcı bütçe uygulamaları kapsamında vatandaşlar, 2004-2013 yılları arasında kendi şehirlerinde hayata geçirilmiş olan mahalli harcamaların neredeyse yarısını katılımcı bütçeleme uygulamalarıyla gerçekleştirmişlerdir (Gergerlioğlu ve Dibo, 2017:1146).

Polanya'da da katılımcı bütçe uygulamalarına rastlanılmaktadır. Özellik Sopot kentinde uygulanan katılımcı bütçe modeli ülkedeki en önemli ve başarıyla sonuçlandırılmış bir uygulamadır. Sopot'ta katılımcı bütçe uygulamaları 2011 yılına dayanmaktadır. Bu uygulama kapsamında Sopot kentinde yaşayan vatandaşlar, katılımcı bütçeleme sürecini takip edebilmek adına belediye web sitesinden, yazılı ve görsel basından ve özellikle belediye gazetesinden bilgilendirmeler yapılmaktadır. Ayrıca katılımcı bütçeleme sürecinin iyi anlaşılabilmesi adına vatandaşlara broşürler de dağıtılmaktadır. Vatandaşların sunacakları proje tekliflerinde herhangi bir finansal ya da fiziki sınırlama getirilmeden süreç işletilmektedir (Milewska ve Jozwik, 2014:130-131).

4.3. Asya'da Katılımcı Bütçeleme

Asya kıtasındaki katılımcı bütçe uygulamalarının, Avrupa ve Afrika'ya kıyasla daha geç başladığı söylenebilir. Asya kıtasındaki katılımcı bütçeleme anlayışı kapsamında Hindistan, Çin ve Japonya'daki uygulamaların öne çıktığı görülmektedir.

Avrupa ve Latin Amerika'daki katılımcı bütçe uygulamaları ile doğrudan ilgili olarak yapılan ilk deneyimin Hindistan'ın Kerala Eyaleti'nde başladığı görülmektedir (Fung ve Wright 2003). Kerala Eyaleti'ndeki sürecin temelleri 1996 yılı içerisinde şekillenmeye başlamıştır. Bu süreç içerisinde vatandaşlar yerel düzeyde kalkınma planları doğrultusunda uyumlaştırılacak olan talepleri önceliklendirmek, uygulamak ve her aşamada uygulama sürecini takip etmek amacıyla delegeler seçmekte ve bu delegeler aracılığıyla bütçe sürecine katılım gerçekleştirilmekteydi (Chaudhuri ve Heller, 2002).

Çin ise katılımcı bütçelemeye, farklı bir siyasi yapıya sahip olmasına rağmen Hindistan ile bir dizi ekonomik ve sosyal etkileşime girmesi ile geçiş sağlamıştır. Çin'de, katılımcı bütçeleme anlayışı 2000'li yıllarda anlaşılmaya başlanmış ve yönetim sistemi açısından yukarıdan aşağıya doğru gelişen bir süreci takip etmiştir. Bunun yanında Çin'deki katılımcı bütçe anlayışının, hükümetinin performansını artırmak amacıyla bütçe şeffaflığının gelişmesini savunan "Sunshine Finance" devriminin ardından büyük ilgi gördüğünü de söyleyebiliriz. Çin'deki katılımcı bütçe uygulamaları uluslararası bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde, vatandaşların katılımcı bütçelemeye eğiliminin önemli bir aşamada olduğu söylenebilir. Bunun en önemli nedeni olarak dönemin iktidar partisinin devlet yönetimini modernleştirmeyi ve otoriter koşullar altında yerel katılımı geliştirmeyi tercih etmesi gösterilebilir (Sintomer ve diğ., 2014:33).

Japonya'da ise 2000 yılından itibaren katılımcı bütçe oluşturma süreci tartışılmaya başlandı. Bu döneme kadar yerel yönetim bütçelerinin hazırlanmasından merkezi yönetim sorumluydu. Söz konusu dönemden itibaren âdem-i merkeziyetçi anlayışının gelişmesiyle birlikte yerel düzeyde katılımcı bütçe anlayışının gelişimi hızlanmış oldu. Bu süreçte "Omnibus Âdem-i Merkeziyet Yasası"nın kabul edilmesiyle birlikte belediye başkanlarına bütçe oluşturma sürecinde geniş yetkiler verildi ve bütçe yapım sürecindeki merkezi hükümetle olan bağı kopartılmış oldu. Ancak vatandaşların bütçe sürecine katılımı topluma ilk kez tanıtıldığında, temsilci demokrasiye olası bir tehdit oluşturacağı

düşüncesinden dolayı pek çok kişi tarafından olumlu karşılanmadı. Buna rağmen bazı belediye başkanları, Ichikawa örneğinde olduğu gibi, katılımcı bütçe uygulamalarının mali kriz durumlarında önemli bir idari araç olarak kullanılabileceğini düşünmekteydi (Matsubara, 2015).

Japonya’da katılımcı bütçeleme uygulamaları açısından öne çıkan en önemli proje Ichikawa şehrinde 2004 yılında hayata geçirilmiş olan “% 1 Destek Sistemi”dir. Bu program kapsamında konut vergilerinin % 1’i vatandaşların oy kullandığı projelerin gerçekleştirilmesine yönelik kar amacı gütmeyen kuruluşlara devrini öngörmekteydi. Kar amacı gütmeyen kuruluşlar kendilerine devredilen kaynakların yarısını vatandaşlar tarafından oylanan projelere harcaması, geriye kalan kaynağı ise toplum yararına olmak şartıyla diğer faaliyetlere yönlendirmesi gerekmekteydi (Laratta, 2014). Japonya 2005 mali yılının sona ermesiyle birlikte “%1 Destek Sistemi”ne son vererek, takip eden mali yıldan itibaren “Ichikawa Vatandaş Etkinlik Destek Sistemi” isimli yeni bir destek programını başlatmıştır. Bu destek sistemi önceki destek sisteminin biraz daha genişletilmiş hali olarak uygulanmaktadır (Ichikawa City, 2015).

5. Yöntem

5.1. Araştırma Modeli

Çalışmada Uşak Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin, katılımcı bütçeleme ile ilgili görüşlerini ortaya koymak amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden olan yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Söz konusu bu yöntemin, belli düzeydeki standartlığa ve esnekliğe sahip olması (bu sayede yazmaya ve doldurmaya dayalı testler ve anketlerdeki sınırlılığı ortadan kaldırmaktadır), belirli bir konuda derinlemesine bilgi edinmeye yardımcı olması ve araştırmacıya görüşme sırasında esneklik sağlaması (Yıldırım ve Şimşek, 2011) gibi özelliklerinden dolayı tercih edilmiştir.

Nitel araştırma yöntemi; “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011:39). Nitel araştırmaların en önemli amaçlarından birisi de genellenebilir bulgulara ulaşmaktan ziyade daha küçük gruplarla görüşmeler gerçekleştirerek daha derin ve daha nitelikli bulgulara ulaşmaktır.

Çalışmada Uşak Üniversitesi öğrenim gören öğrencilerle görüşmeler yapılmıştır. Görüşme sonucunda üniversite bütçesinin hazırlanmasında katılımcı bütçe anlayışının uygulanabilirliği üzerine katılımcı role sahip olmayı isteyip istemedikleri ve katılımcı bütçeleme ile ilgili algı, düşünce ve istekleri ile ilgili ayrıntılı ve derinliğine bilgiler toplanmıştır.

5.2. Çalışma Grubu

Nitel araştırma yöntemleri evreni temsil etme gibi bir kaygı taşımadıklarından, çalışmalarda örneklem yerine çalışma grubu kullanılmaktadır. Bu bağlamda çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin tamamı Uşak Üniversitesi’nde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır.

Çalışma grubu, 8’si bayan, 13’ü erkek olmak üzere toplam 21 öğrenciden oluşmaktadır. Bunların 12’si normal öğretimde, 9’u ikinci öğretimde öğrenim görmektedir. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerden 5’i İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 4’ü Eğitim Fakültesi, 4’ü Mühendislik Fakültesi, 5’i Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu ve 3’ü ise Meslek Yüksekokulu öğrencisidir. Çalışma grubu oluşturulurken maksimum çeşitlilik sağlanmaya çalışılmıştır.

5.3. Verilerin Toplanması

Çalışmada yüz yüze görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Literatürde yer alan teorik ve uygulamaya yönelik çalışmaların yanında uzman kişilerin görüşlerinden de yararlanılarak

yarı yapılandırılmış bir görüşme formu hazırlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden olan görüşme tekniği ile ilgili literatür incelenmiş ve bilimsel çalışmalarda karşılaşılabilecek problemler ve özen gösterilmesi gereken konulara ehemmiyet verilerek çalışmanın sağlıklı bir ortamda gerçekleştirmesi sağlanmıştır. Çalışmada katılımcılarla yaklaşık 25-30 dakika arasında görüşmeler gerçekleştirilerek öğrencilerin katılımcı bütçeleme ile ilgili görüş ve düşünceleri ses kayıt cihazı aracılığıyla kaydedilmiştir.

5.4. Verilerin Çözümlemesi

Verilerin toplanması, çalışma öncesinde oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile yüz yüze görüşme yöntemiyle elde edilmiş ve elde edilen veriler, nitel araştırma tekniği kapsamında betimsel analizi ile değerlendirilmeye alınmıştır.

Bu analiz yönteminde elde edilen veriler, daha önceden belirlenmiş olan temalar altında özetlenir ve yorumlanır. Önceden belirlenmiş olan temalar veri toplama aşamasında elde edilen ön bilgiler ışığında da düzenlenebilmektedir. Bu analiz yönteminde amaç, elde edilen ham haldeki verilerin okuyucuların anlayabileceği ve kullanabileceği bir şekilde sunulmasıdır.

5.5. Bulgular

Katılımcıların görüşleri, gizlilik esasına dayanılarak, isimleri verilmeden kodlanarak aktarılmıştır. Buna göre katılımcı olan 21 öğrenciyi ifade etmesi açısından “ÖĞ” kodu kullanılmış ve her katılımcıya kodunun yanında “ÖĞ1’den ÖĞ21’e kadar” bir numara verilmiştir. Araştırmanın bu bölümünde, görüşme formunda yer alan sorular alt problemlere göre gruplanmış ve bulgular sunulmuştur.

Görüşmeye katılan öğrencilere, ilk olarak 2019 yılı Uşak Üniversitesi bütçesi hakkında herhangi bir şekilde bilgi sahibi olup olmadıkları sorulmuştur? Bu soruya katılımcıların hepsi üniversite bütçesi hakkında herhangi bir bilgilerinin olmadığı yönünde cevap vermişlerdir. Daha sonra üniversitenin bir paydaşı olarak bu konu hakkında bilgi sahibi olmak isteyip istemedikleri yönündeki sorumuza, katılımcıların hepsi bilgi sahibi olmak istediklerini belirtmişlerdir. Üniversite bütçesinin paydaşlar tarafından bilinmesinin ne gibi faydaları olduğunu düşünmektensiniz? Şeklindeki soruya ise katılımcılar; “*kaynakların nasıl ve ne şekilde kullanıldığından haberdar olmamızı sağlar*” (ÖĞ9, ÖĞ12, ÖĞ15 ve ÖĞ20) , “*bütçenin şeffaflaşmasına hizmet eder*” (ÖĞ1, ÖĞ7, ÖĞ16 ve ÖĞ21), “*mali disiplin ve hesap verilebilirlik sağlanmış olur*” (ÖĞ2, ÖĞ6, ÖĞ14 ve ÖĞ18), “*mali amaç ve hedeflerin tespiti ve gerçekleştirilmesine hizmet eder*”, (ÖĞ4, ÖĞ10, ÖĞ11, ÖĞ13 ve ÖĞ19) “*kaynakların rasyonel kullanılmasını sağlar*” (ÖĞ3, ÖĞ5, ÖĞ8 ve ÖĞ17) gibi cevaplar vermişlerdir. Bu bağlamda bazı katılımcıların görüşleri;

Bir paydaş olarak öğrencilerin üniversite bütçesinden haberdar olması, kendi istek ve ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik adımların atılıp atılmadığını görmesinin yanında, katılımcılığın sağlanması halinde kaynakların daha etkin kullanılmasına yönelik istek ve ihtiyaçların üst yönetime doğru aktarılmasına da yardımcı olabilecektir” (ÖĞ8). “*...Ayrıca burada önemli olan hususlardan birisi de bütçenin ulaşılabilir olmasının yanında öğrenciler tarafından anlaşılabilir bir şekilde aktarılması da önemlidir...*” (ÖĞ 1). “*...Bütçenin öğrenciler tarafından bilinmesi kaynakların nasıl ve ne şekilde harcandığının öğrencilerle paylaşılması ve öğrencilerin bu durumdan haberdar olmasını sağlayacaktır*” (ÖĞ15) şeklinde olmuştur.

Katılımcılara, üniversite bütçesinin ulaşılabilir olmasını sağlamak için neler yapılabilir ya da yapılmalıdır, bu konu hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Şeklinde yönelttiğimiz soruya katılımcılar; “*Öğrenciler için toplantıların düzenlenebileceği*”, “*onaylandıktan sonra bütçenin üniversite web sitesinden yayınlanabileceğini*”, “*öğrencilere yönelik yapılacak olan yatırımlar ve hizmetlerin tanıtımının yapılabilmesi*” yönünde fikirlerini ortaya koymuşlardır.

i) Katılımcı Bütçelemeye İlişkin Görüşler

Görüşmeye katılan öğrencilere katılımcı bütçeleme ile ilgili bilgi sahibi olup olmadıkları sorulduğunda, katılımcıların 11'i herhangi bir bilgilerinin olmadığını; 6'sı kısmen bilgi sahibi olduğunu; 5'i ise bilgi sahibi olduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda katılımcılara kısa bir bilgilendirme yapıldıktan sonra üniversitelerde katılımcı bütçe anlayışının uygulanabilirliği hakkındaki görüşleri sorulmuştur.

Katılımcılardan 15'i üniversite bütçe süreci açısından katılımcı bütçe anlayışının uygulanabilir olduğunu ifade ederken; 6'sı üniversitelerde katılımcı bütçe anlayışının uygulanmasında çeşitli sorunların ortaya çıkabileceğini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan bazıları bu yöndeki fikirlerini:

“Üniversitelerde katılımcı bütçe anlayışını uygulanabilir bulmuyorum. Çünkü bütçeleme süreci bildiğim kadarıyla uzmanlık isteyen bir yapıya sahip. Bu bağlamda üniversite öğrencilerinin, teknik bir yapıya sahip olan bütçeye yön vermeleri bazı aksaklıkların yaşanmasına neden olabilecektir. Yani bence gereksiz olan harcamaların yapılmasına neden olabilecektir” (ÖĞ15) aynı yönde başka bir katılımcı *“Üniversitemizde çok farklı kesimlerden öğrenciler var dolayısıyla ortak bir düşüncenin çıkacağını düşünmüyorum. Bu durum kaynakların yanlış yönlendirilmesine neden olabilir”* (ÖĞ20) başka bir katılımcı ise *“öğrencilerin düşünceleri kaynakların rasyonel kullanılmasını engelleyebilir şöyle ki, kaynaklar bilimsel faaliyetlere aktarılması gerekirken öğrenci görüşleri neticesinde yanlış ve verimsiz alanlara aktarılabilir..”* (ÖĞ4) şeklinde ifade etmişlerdir.

Katılımcı bütçe anlayışının uygulanabilir olduğunu ifade eden katılımcılar ise bu durumu, *“hizmetlerin öğrencilere göre önceliklendirilmesi”, “kaynakların daha etkin kullanımı”, “gereksiz görülen harcamaların önüne geçilmesi”, “öğrenci odaklı harcama politikasının benimsenmesi”* gibi ifadeler kullanarak düşüncelerini belirtmişlerdir. Katılımcılardan bazıları bu yöndeki fikirlerini:

“Üniversitenin önemli parçalarından birisi de öğrencilerdir. Dolayısıyla üniversite bütçesinin hazırlanması aşamasında öğrencilerin de fikrinin alınması gerekir” (ÖĞ18) aynı yönde bir başka katılımcı *“ortak ihtiyaçların tespit edilmesi adına öğrenci fikirlerinin alınmasını, açıkçası önemsiyorum. Katılımcılığın sağlanmasıyla yerleşke alanındaki, özellikle öğrencilere yönelik, temel ihtiyaçların tespit edilmesi ve bunların giderilmesi sağlanabilir”* (ÖĞ8) yine aynı yönde *“kamu kaynaklarının kullanılmasında öğrencilerin söz sahibi olması, kaynakların ihtiyaç duyulan alanlara kanalize edilmesini sağlayacaktır. Bu bağlamda rasyonel kaynak kullanımı ve öğrencilerin ihtiyaçlarına göre hizmetlerin önceliklendirilmesi sağlanmış olacaktır”* (ÖĞ17) bir başka katılımcı ise *“Demokrasi kültürünün gelişmesi açısından katılımcı bütçe anlayışını destekliyor ve üniversitelerde uygulanması gerektiğini düşünüyorum. Eğer öğrenciler olarak bizlerde bu kurumun bir parçası olarak görülüyorsa üniversite bütçesinin kullanılmasında da söz sahibi olmamız gerekir ...”* (ÖĞ21) şeklinde ifade etmiştir. Yine aynı yönde bir başka katılımcı *“Bütçe harcamalarına kurum yöneticilerinin yön vermesi doğru bir uygulama olabilir. Ancak yöneticilerin aldığı kararların kesin olarak öğrencilerin istek ve ihtiyaçlarını giderecek şekilde düşünülmemesi gerekir. Bu sebeple bütçe kaynaklarının bir kısmı için öğrencilerin fikir ve düşüncelerine başvurulması daha doğru bir netice alınmasına yardımcı olabilecektir”* (ÖĞ7) şeklinde düşüncesini ifade etmiştir.

ii) Katılımın Nasıl Sağlanacağına İlişkin Görüşler

Üniversitelerde katılımcı bütçe anlayışını destekleyen öğrencilere bu katılımın nasıl sağlanması gerektiğine yönelik düşünceleri sorulduğunda; *“üniversitelerde öğrenci meclislerinin kurulması”, “öğrenci konseyinin bütçe sürecine dâhil edilmesi”, “her bir fakülteden temsilcinin seçilip üniversite senatosuna dâhil edilmesi”, “anket ve görüşme tekniği”* ile öğrencilerin bütçe sürecine katılımlarının sağlanabileceğini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda katılımcılardan bazıları bu konudaki düşüncelerini;

“Üniversite bütçeleri hazırlanırken öğrencilerin fikirleri, kaynakların doğru kullanımı açısından yararlı olabilir. Öğrencilerin bütçe sürecine dâhil edilmesi çeşitli yöntemlerle sağlanabilir. Örneğin; üniversite web sitesine bir anket formu linki konularak öğrencilerin bütçe sürecine katılımları sağlanabilir. Ayrıca katılımın artırılması noktasında sosyal medya araçları aracılığıyla link paylaşımı ve öğrencilerin yönlendirilmesi de yapılabilir” (ÖĞ13-ÖĞ19) şeklinde ifade etmiştir. Yine bir başka katılımcı ise bütçe sürecine katılımın sağlanmasına yönelik “...her bir fakülte içerisinde temsilci seçilerek fakülte içindeki öğrenci görüşlerini bütçe görüşmeleri sırasında üniversite senatosuna aktarabileceğini...” (ÖĞ12) ifade etmiştir. Yine aynı yönde bir başka katılımcı “Üniversite bütçesine öğrencilerin katılımını sağlamak adına Öğrenci Konsey Başkanlığı’nın aktifleştirilmesi gerektiğini, bu sayede bütçe sürecinde üst yönetimle öğrenciler arasındaki bağın kurulmasında Öğrenci Konsey Başkanlığı’nın köprü vazifesi görebileceğini ...” (ÖĞ16) ifade etmiştir. Başka bir katılımcı ise “Bütçe hazırlık aşamasında bütçe gündemli özel bir senato toplantısı düzenlenerek öğrenciler arasında seçilecek temsilciler aracılığıyla öğrenci görüş ve düşüncelerinin senato üyelerine aktarımı gerçekleştirilebilir” (ÖĞ10) şeklinde düşüncesini ifade etmiştir.

Katılımcılara bütçe sürecinde fikirlerine yer verildiğini varsaydığımızda üst yönetimden hangi alanlara yatırım yapılmasını ya da hangi hizmetlerin sunulmasını talep ederiniz? Bu noktada görüşleriniz neler olurdu? Şeklindeki sorumuza katılımcılar, “yerleşke içerisinde daha modern bir yemekhane kurulması”, “yemekhaneye alternatif olabilecek kafeterya tarzı tesislerin açılması”, “kütüphanedeki kaynakların artırılması”, “tam donanımlı laboratuvarların kurulması”, “fakültelerdeki dersliklerin fiziki olarak iyileştirilmesi”, “katılımı çok olan dersler için daha büyük amfilerin yaptırılması” gibi yatırım ve hizmet taleplerinin olabileceğini ifade etmişlerdir. Bu konuyla ilgili mühendislik fakültesinden bir katılımcı düşüncesini;

“Öncelikle mevcut yemekhanenin fiziksel ve yemek çeşidi açısından yetersiz olduğunu, bunun iyileştirilmesine yönelik hizmet talebinde bulunabileceğini, bunun yanında sınıfların fiziksel olarak yetersiz kaldığını daha önemlisi mesleki gelişmelerinin sağlanmasına yönelik laboratuvarların yetersiz kaldığını bunların geliştirilmesi ve iyileştirilmesine yönelik harcamaların yapılmasını rektörlük makamından isteyebileceğini” (ÖĞ18) ifade etmiştir. Başka bir katılımcı ise “...eğitimin kaliteli sunulmasının unsurlarından birisi de eğitim ortamıyla alakalı bir durumdur. Bu anlamda derslerin uygun şekilde yapılması için gerekli olan fiziksel koşulların sağlanması önem arz etmektedir. Dolayısıyla mevcudu fazla olan dersler için kapasitesi ve havalandırma sistemleri düşük olan sınıfların gözden geçirilmesi ve fiziki olarak iyileştirilmesini isteyebileceğini” (ÖĞ12) ifade etmiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Literatür incelemesi yapıldığında katılımcı bütçelemeye yönelik çalışmaların büyük bir kısmı yerel yönetim bütçeleri üzerine olduğu görülmektedir. Bu bağlamda çalışmalarda genel olarak “yerel yönetim bütçelerinde katılımcı bütçe anlayışının uygulanabilirliği”, “bu noktada bir model geliştirilmesi”, “katılımcı bütçe algısı” gibi konuların ele aldığı görülmektedir. Bu çalışma ise katılımcı bütçe anlayışının özel bütçeli bir kuruluş olan devlet üniversitelerinde uygulanabilirliğine yönelik bir çalışmadır. Bu bağlamda üniversitelerde katılımcı bütçe anlayışının uygulanabilirliğini ortaya koymak adına üniversitelerin dış paydaşı olan öğrencilerin görüşlerine başvurulmuştur. Buna göre;

Katılımcıların hiçbirisinin üniversite bütçesi hakkında herhangi bir bilgiye sahip olmadığı, bunun yanında katılımcıların büyük bir kısmının katılımcı bütçe kavramıyla ilgili de herhangi bir bilgiye sahip olmadığı görülmüştür. Bu bağlamda öncelikle mali saydamlık ve hesap verilebilirlik noktasında üniversite bütçesinin paydaşları ile paylaşılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcılara, katılımcı bütçeleme ile ilgili teorik bir bilgilendirme yaptıktan sonra üniversitelerde katılımcı bütçenin uygulanabilir olup olmadığı soruldu. Katılımcıların bu noktadaki düşüncelerine baktığımızda, yaklaşık % 72'si üniversite bütçesinin hazırlanması noktasında katılımcı bütçe anlayışının uygulanabilir olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca katılımcılar, üniversite bütçelerinin katılımcı anlayışla yapılması durumunda, bütçenin şeffaf olması, mali disiplin ve hesap verilebilirliğin güçlenmesi, kurumun mali amaç ve hedeflerinin rasyonel bir şekilde belirlenmesi, kaynakların etkin kullanılması gibi olumlu yansımalarının olabileceğini ifade etmişlerdir.

Katılımcıların yaklaşık % 28'i ise üniversite bütçe sürecinde katılımcı anlayışın uygulanabilir olmadığını ifade ettiği görülmüştür. Katılımcıları bu yönde düşünmeye sevk eden temel problem ise bütçe ve katılımcı bütçe anlayışı konusunda bilgi eksikliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bunun yanında katılımcı demokrasi kültürünün tam anlamıyla yerleşmemiş olması da katılımcıların düşüncelerini bu şekilde ifade etmelerine neden olmuş olabilir. Bu bağlamda bir dış paydaş olarak ele aldığımız öğrencilerin demokratik yönetim ve katılımcı bütçe konularında bilinçlendirilmesine yönelik çalışmaların yapılması gereği de ortaya çıkmıştır.

Üniversitelerde katılımcı bütçe anlayışını destekleyen öğrencilere bu katılımın nasıl sağlanması gerektiğine yönelik düşünceleri sorulduğunda ise; “üniversitelerde öğrenci meclislerinin kurulması”, “öğrenci konseyinin bütçe sürecine dâhil edilmesi”, “her bir fakülteden temsilcinin seçilip üniversite senatosuna dâhil edilmesi”, “anket ve görüşme tekniği” ile öğrencilerin bütçe sürecine katılımlarının sağlanabileceğini ifade etmişlerdir. Hatta “bütçe gündemli özel bir senato toplantısı düzenlenerek” öğrencilerin temsilciler aracılığıyla bütçe sürecine katılımının gerçekleştirilebileceğini ifade etmişlerdir.

Çalışma neticesinde katılımcıların üniversitelerde katılımcı bütçeleme anlayışının uygulanabilir olduğunu, bunu yerine getirebilecek bir mekanizmanın kolay bir şekilde yerine getirilebileceğini, bu durumun iyi bir yönetim anlayışını getirmesinin yanında kurum kültürünün yerleşmesine, katılımcı demokrasinin yerleşmesine ve öğrenciler ile üniversite arasında kuvvetli bir kimlik kurarak öğrencilerin kendilerini örgütün bir parçası olarak algılamalarını kuvvetlendireceği sonucu elde edilmiştir.

Bu çalışmanın kısıtlarından birisi, araştırmanın sadece Uşak Üniversitesi özelinde yapılmış olmasıdır. Dolayısıyla daha geniş uygulama alanı tercih edilerek böyle bir çalışmanın yapılması, bu konu hakkında karşılaştırma imkânı sağlayarak devlet üniversitelerinde katılımcı bütçe uygulanabilirliğini daha net ortaya koyacaktır. Çalışmanın bir diğeri kısıtı ise, çalışmanın bir uygulama ile desteklenmemiş olmasıdır. Bu bağlamda da katılımcı bütçeleme planlamaları yapıp birkaç üniversitede pilot uygulamaların yapılması, çalışmaya derinlik kazandıracaktır.

KAYNAKÇA

- Abers, R. (2000). *Inventing Local Democracy: Grassroots Politics in Brazil*. Boulder, CO: Lynne Rienner.
- Acerete, B., S. Royo, and A. Yetano, (2010). “What is driving the increasing presence of citizen participation initiatives?”, *Environment and Planning C: Government and Policy*, Volume: 28, Issue: 5, 2010, p. 783–802.
- Avritzer, L. (2002). *Democracy and the Public Space in Latin America*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Baiocchi G. ve Lerner J. (2007). “ABD'de Katılımcı Bütçeleme Çalışabilir mi?” *The Good Society*, Volume:16, Issue: 1, p. 10 – 11.
- Baltina L., Merolla A. and Lazar, S. (2015). *Toolkit for Participatory Decision Making*, Fondazione Giacomo Brodolini.
- Bhatnagar D., Rathore A., Torres M. M. and P. Kanungo, (2003). “Participatory Budgeting in Brazil,” p. 1–6.

- Chaudhuris, S. ve Heller, P. (2002). The Plasticity Of Participation: Evidence From A Participatory Governance Experiment. 2002. Disponível Em: [Www.Siteresources.Worldbank.Org/Intempowerment/Resources/13892_Chaudhuri_Heller.Pdf](http://www.siteresources.worldbank.org/Intempowerment/Resources/13892_Chaudhuri_Heller.Pdf), Erişim Tarihi 12.12.2019.
- Çakır, S. ve Kayalıdere, G. (2018). “Katılımcı Bütçeleme ve Kent Konseylerinde Katılımcı Bütçe Algısı: Manisa Yunusemre Belediyesi Kent Konseyi Örneği”, *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 25 (3), ss. 941-960.
- Çam Tosun, F. (2016). “Üniversitede Bütçe Yönetiminde Alternatif Bir Yaklaşım: Katılımlı Bütçe”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Yıl: 2016, Sayı: 40, s. 264-273.
- Çobanoğlu, G. ve Yereli, A. B. (2017). “Katılımcı Demokrasi ve Bütçeleme”, *Sosyoekonomi Dergisi*, 25(31), ss. 109-125.
- Dağlı, E. (2017). *Yerel Demokrasinin Sağlanmasında Katılımcı Bütçeleme: Bandırma ve Çanakkale Belediyelerindeki Yöneticilerin algısı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Ergen, Z. (2012). "Yönetimden Yönetişime: Katılımcı Bütçe Modeli", *Maliye Dergisi*, Sayı 163, Temmuz-Aralık 2012, s. 316-334.
- Fedozzi, L. (2000), O poder da aldeia : gênese e história do orçamento participativo de Porto Alegre, Tomo Editorial, Porto Alegre.
- Flak, L.S., and J. Rose, (2005). “Stakeholder Governance: Adapting Stakeholder Theory to E-Government”, *Communications of the Association for Information Systems*, Volume: 16, Issue: 1, p. 642–664.
- Fung, A. ve Wright, E. O. (2003). *Deepening Democracy: Institutional Innovations in Empowered Participatory Governance*. London/New York: Verso. 2003.
- Gergerlioğlu, U. ve Dibo, M. (2017). “Avrupa Ülkeleri ve Türkiye Uygulamaları Kapsamında Katılımcı Bütçeleme Yaklaşımı”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Güz-2017 Cilt:16 Sayı:63, s. 1142-1154.
- Horngren, C., Datar, S. M., and Foster, G. (2006). *Cost Accounting, A Managerial Emphasis*, Twelfth Edition. Diterjemahkan oleh Lestari, P.A, Editors Saat, Suryadi dan Wibi Hardani, Edisi 12, Jilid 1, Penerbit Erlangga, Jakarta.
- Ichikawa City (2015). 1%支援制度とは [1%Support Scheme]. [Website] Available from: <http://www.city.ichikawa.lg.jp/pla06/111100002.html> Erişim Tarihi: 12.01.2019.
- Jiménez, J. M., J. Aguarón, M.T. Escobar, and A. Turón, (2006). “Philosophical, Methodological and Technological Foundations of E-cognocracy”, Proceeding of TED 2006 Conference on Towards e-Democracy: Participation, Deliberation, Communities. Mantova, Italia.
- Laratta, R. (2014) The 1% Support Scheme in Ichikawa. Governance International. [Website] Available from: <http://www.govint.org/good-practice/case-studies/the-1-support-scheme-in...> Erişim Tarihi: 12.01.2019.
- Lerner J. (2011). “Participatory Budgeting: Building Community Agreement around Tough Budget Decisions,” *National Civic Review*, Volume: 100, Issue: 2, 30-35.
- Matsubara, A. (2015). “Participatory Budgeting in Japan: Ichikawa’s Experience”. *SOCDEM Asia Quarterly*, Vol 4, Issue 1, pp. 11-13.
- Milewska, A., Jozwik, M., (2014). Organization and Changes of Local Government Finance System In View Of Implementation of Participatory Budgeting. *ACTA Economica*, 13(4), s. 125-134.
- Mororó R.R. (2009). Participatory Budgets as a Mean of Promoting More Equitable Distribution of Public resources: Potential and Contradictions, paper presented at the Conference “Beyond Accra: Practical Implications of Ownership and Accountability in national Development Strategies”. London.
- Özen, A ve Yontar, İ. G. (2009). “Katılımcı Demokrasi Anlayışında Bütçeleme: Katılımcı Bütçeleme”, *Maliye Dergisi*, 156, (Ocak-Haziran), s. 280-293.
- PPB (Participatory Budgeting Project) (2016). Examples of PB, <http://www.participatorybudgeting.org/about-participatory-budgeting/examples-of-participatory-budgeting/> Erişim: 11.12.2018.

- Sakinç S. ve Aybarç Bursalıoğlu, S. (2014). “Bütçe lemede Demokratik Bir Değişim: Katılımcı Bütçeleme”, *Electronic Journal of Vocational Colleges- May/ Mayıs*, 4(1), s. 1-10.
- Sintomer, Y., Herzberg C. and Röcke A. (2014). Transnational Models Of Citizen Participation: The Case of Participatory Budgeting, “Hope For Democracy – 25 Years Of Participatory Budgeting Worldwide”, In *Loco Association Avenida Da Liberdade*, 101 São Brás De Alportel, Portugal
- Sintomer, Y., Herzberg, C. and Röcke, A. (2008), Démocratie participative et modernisation des services publics : des affinités électives? Enquête sur les expériences de budget participatif en Europe, Paris, La découverte.
- Sintomer, Y., Herzberg, C., and Röcke, A. (2008). “Participatory Budgeting in Europe: Potentials and Challenges”. *International Journal of Urban and Regional Research*, 32(1), p. 164–178.
- Stewart, L. M., Miller S. A., Hildreth R. W. and Wright-Phillips Maja V. (2014). “Participatory Budgeting in the United States: A Preliminary Analysis of Chicago’s 49th Ward Experiment”, *New Political Science*, Volume: 36, Issue: 2, p. 193–218.
- Sześciło Dawid, (2015). “Participatory Budgeting in Poland: Quasi-Referendum Instead of Deliberation”, *HKJU Croatian and Comparative Public Administration*, Volume: 15, Issue: 2, p. 373–388.
- Tüğen, K. (2018), Devlet Bütçesi, (Onaltıncı Baskı), Bassaray Matbaası, İzmir.
- Wampler, B. (2007). A Guide to Participatory Budgeting. Edited by Anwar Shah Participatory Budgeting, The Word Bank, Washington.
- Wampler, B. and Avritzer. L. (2004). “Participatory Publics: Civil Society and New Institutions in Democratic Brazil”, *Comparative Politics*, Volume: 36, Issue: 3, p. 291–312.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H., (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. 8. Tıpkı Basım, Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Yıldız, F. ve Alkan, F. (2017). “Katılımcı Bütçeleme Perspektifinden yükseköğretim Öğrencilerinin Bütçe Algısı Araştırması: Dumlupınar Üniversitesi Örneği”, *Maliye Araştırmaları Dergisi*, Temmuz S. 2, ss. 129-145.